

*Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
(przy wykorzystaniu instrumentu finansowego K-P RPO)*

Załącznik do Uchwały nr 43/1605/13
Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 30 października 2013 r.

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020

*Departament Planowania Regionalnego
Wydział Planowania Strategicznego
Biuro Programowania Rozwoju Województwa*

I. Założenia ogólne

Wdrażanie *Strategii rozwoju województwa do roku 2020* ma na celu nie tylko dokończenie procesów wyrównywania szans i zapóźnień w sferze podstawowej infrastruktury, ale przede wszystkim przygotowanie przestrzeni i społeczeństwa regionu do funkcjonowania w nowych uwarunkowaniach. Należy podkreślić, że nowe uwarunkowania przewartościują dotychczasowe czynniki atrakcyjności i konkurencyjności regionów – stąd zagadnienia dotąd postrzegane jako szanse lub bariery rozwojowe nie muszą być nimi w nadchodzącej perspektywie. Opracowywana strategia skupia się na kierunkach, które mogą być kształtowane w ramach polityki Samorządu Województwa, ale rolą strategii jako instrumentu zarządzania rozwojem regionu jest także oddziaływanie na obszary i sfery nie będące w bezpośrednim związku z działaniami Samorządu. W tym aspekcie podkreślić należy rolę informacyjno-koordynacyjną *Strategii rozwoju województwa do roku 2020*, w tym zwłaszcza dla inicjowania działań podejmowanych przez inne podmioty jako reakcję na prognozowane zmiany i przewidywane uwarunkowania.

Podstawową ideą przygotowanej i wdrażanej *Strategii rozwoju województwa do roku 2020* jest założenie, że będzie to „*Strategia Modernizacji*” odnosząca się do dwóch zasadniczych sfer:

- 1) modernizacji przestrzeni – czyli poprawy konkurencyjności regionu poprzez działania na rzecz wzbogacenia w zasoby oraz poprawy dostępności i atrakcyjności przestrzeni na cele zamieszkania, wypoczynku i inwestowania;
- 2) modernizacji społeczeństwa – rozumianej przede wszystkim jako uzyskanie efektu harmonizacji kapitału ludzkiego i społecznego regionu z nowymi wyzwaniami cywilizacyjnymi, realizowanej przede wszystkim w sferze mentalności wspieranej przez rozwój infrastruktury.

W szczególności zakres „modernizacji” może i powinien dotyczyć:

- sfery organizacji i funkcjonowania instytucji,
- sposobów i metod prowadzonych działań prorozwojowych,
- wdrażania przyjętych rozwiązań,
- systemu informowania i promowania w zakresie podejmowanych działań,
- aktywizacji społecznej na rzecz rozwoju regionu,
- budowania tożsamości regionalnej.

W związku z tym, konieczne jest stworzenie systemu działań opartego na sprecyzowanej wizji rozwoju regionu określającej kierunki działań w perspektywie 2020+. Ważnym elementem jest zapewnienie szerokiego i aktywnego udziału środowisk społeczno-

zawodowych w tym procesie. Powinien powstać współczesny, odpowiadający specyfice i potrzebom regionu model rozwoju społeczno-gospodarczego budowany przez władze publiczne oraz przedstawiciele nauki. Budowanie systemu powinno uwzględniać cele strategii i opierać się o partycypację społeczną oraz systematyczne monitorowanie uwarunkowań oraz wdrażanie niezbędnych przekształceń. Realizacja działań powinna skutkować unowocześnieniem gospodarki i rozwojem zasobów ludzkich oraz nowoczesną strukturą funkcjonalno-przestrzenną regionu.

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020 jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Podejście terytorialne, będące jedną z podstawowych zasad programowania na lata 2014-2020, oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju poszczególnych terytoriów. Wymiar terytorialny polityki rozwoju powinien być płaszczyzną koordynacji wyznaczonych celów i działań podejmowanych w zakresie poszczególnych dziedzin, a polityka rozwoju oparta o zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego powinna wspierać proces wzmacniania spójności celów i działań rozwojowych widocznych przede wszystkim na poziomie lokalnym. Terytorialny wymiar polityki rozwoju wynika z roli, jaka przypisana jest do dynamicznych relacji funkcjonalno-przestrzennych i jest związany z koniecznością zmiany sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych. Terytorialny aspekt polityki będzie realizowany m.in. przez określenie (wyznaczenie) obszarów funkcjonalno-przestrzennych związanych z procesami gospodarczymi, społecznymi i przyrodniczymi celem lepszego wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju. Zintegrowane podejście terytorialne stanowi również jedną z podstawowych zasad strategicznych dokumentów krajowych: Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) a także Umowy Partnerstwa, która stanowi podstawę realizacji dla działań wspieranych ze środków Wspólnych Ram Strategicznych (WRS), w tym w szczególności z funduszy strukturalnych w Polsce.

II. Poziomy realizacji w procesie wdrażania polityki terytorialnej

W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Terytorialny wymiar polityki rozwoju realizowany jest przez określenie obszarów funkcjonalno-przestrzennych związanych z procesami gospodarczymi i społecznymi w celu optymalnego wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju oraz wykreowania nowych form współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

POLITYKA TERYTORIALNA JAKO INSTRUMENT REALIZACJI USTALEŃ STRATEGII

Polityka terytorialna to różnicowanie działań wobec różnych obszarów – adekwatnie do ich roli i znaczenia w systemie osadniczym.

W województwie kujawsko-pomorskim polityka terytorialna będzie prowadzona **na czterech poziomach** – dla których będzie się odbywał proces jej planowania i wdrażania:

Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Bydgoszcz i Toruń oraz ich obszar funkcjonalny

Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi

Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne

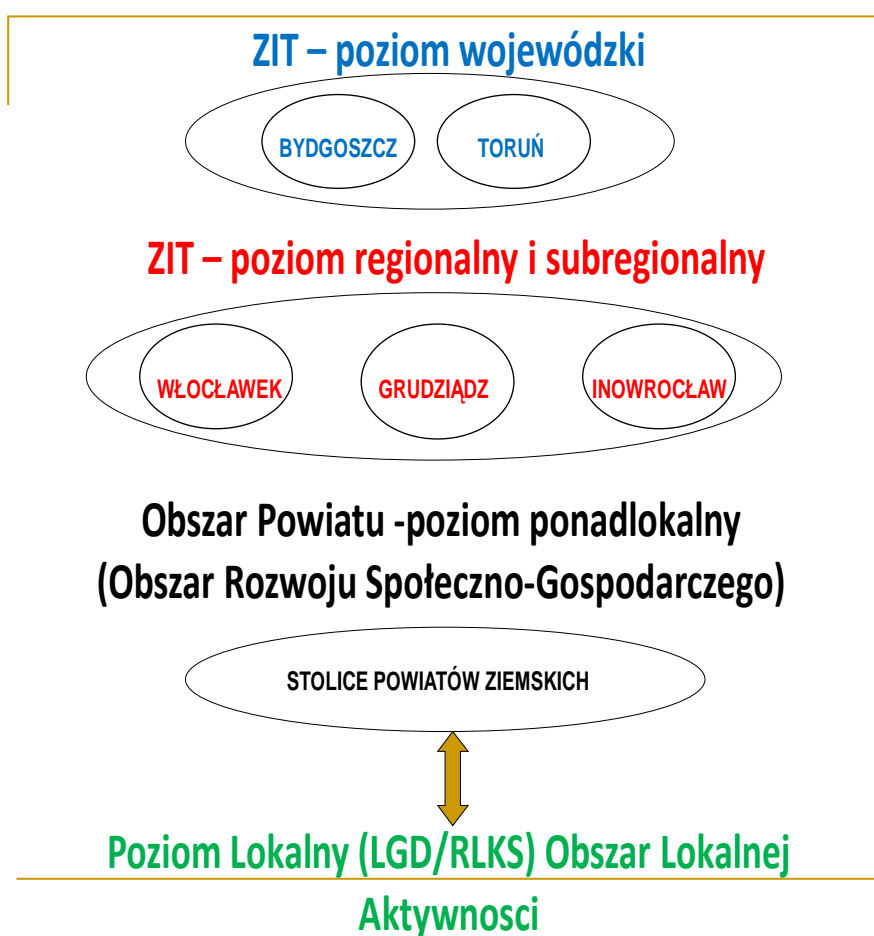
Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten będzie obejmował gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju).

W warunkach województwa kujawsko-pomorskiego wykreowane zostaną cztery poziomy, na których będzie się odbywał proces planowania i wdrażania polityki terytorialnej.

Poziomy te zostały określone następująco:

- 1) Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Bydgoszcz i Toruń oraz ich obszar funkcjonalny;
- 2) Poziom regionalny i subregionalny – obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi;
- 3) Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne. Poziom ten określany jest jako „Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego”.
- 4) Poziom lokalny – na którym funkcjonują LGD w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Poziom ten określany jest jako „Obszar Lokalnej Aktywności”.

Schemat 1. Założenia dla realizacji polityki terytorialnej w województwie z zastosowaniem instrumentów rozwoju terytorialnego

Na każdym poziomie realizowane będą zadania odpowiadające jego specyfice. W tym celu zidentyfikowane zostaną główne problemy oraz kierunki rozwoju w oparciu o obowiązujące dokumenty planistyczne na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Planowane i wdrażane przedsięwzięcia powinny wzmacniać potencjał rozwojowy danego obszaru, a w ich realizację powinny być zaangażowane jednostki terytorialne wchodzące w skład danego obszaru funkcjonalno-przestrzennego. Zadania będą realizowane głównie przy wsparciu środków Kujawsko-Pomorskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020 oraz środków krajowych. W przypadku poziomu lokalnego (zakresu działania Lokalnych Grup Działania) będą to także środki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Jednostki samorządu terytorialnego w ramach wyznaczonych (zaproponowanych) obszarów funkcjonalnych będą się organizowały z własnej inicjatywy przy merytorycznym i organizacyjnym wsparciu samorządu województwa. Poziom wojewódzki (obszar objęty instrumentem określanym jako Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – ZIT) musi odpowiadać wymogom i ustaleniom zawartym w odnośnych dokumentach określających kierunki i zasady realizacji polityki rozwoju w perspektywie 2014-2020¹. Na poziomie regionalnym i subregionalnym wskazane miasta oraz pozostałe jednostki samorządu terytorialnego mogą organizować się na wzór obszaru wojewódzkiego objętego instrumentem ZIT. Podstawą dla podejmowania wspólnych działań będzie zidentyfikowanie i chęć realizacji wspólnego celu służącego rozwiązywaniu istotnych dla danego obszaru problemów przy jednoczesnym wykorzystaniu jego potencjałów.

Poziom ponadlokalny (powiatowy) będzie stanowił obszar współpracy miasta powiatowego oraz jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład ustalonego obszaru funkcjonalnego.

Lokalne Grupy Działania będą tworzone z inicjatywy zainteresowanych samorządów, partnerów społeczno-gospodarczych i mieszkańców w oparciu o wytyczne strony rządowej.

Dla podjęcia działań w zakresie zarządzania rozwojem na poszczególnych poziomach konieczne będzie przygotowanie strategii rozwoju dla obszarów objętych instrumentem ZIT oraz pozostałych obszarów. Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład poszczególnych obszarów funkcjonalno-przestrzennych będą korzystały z różnych źródeł finansowania w związku z realizacją zadań wynikających z przyjętej strategii.

Dla wszystkich poziomów realizacji polityki terytorialnej określone zostały kierunki interwencji i odpowiadające im wskaźniki realizacji zadań. Wskazane zostały także zakresy działań wraz z określeniem kategorii działań priorytetowych (Załącznik).

¹ Np.: „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” – dokument zatwierdzony przez Ministra Rozwoju Regionalnego w lipcu 2013 r.

III. Organizacja działań w ramach Polityki Terytorialnej

3.1. Struktura realizacji Polityki Terytorialnej

Polityka Terytorialna jako instrument realizacji *Strategii rozwoju województwa do roku 2020* będzie realizowana przy wsparciu finansowym środków Osi Kujawsko-Pomorskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Możliwe formy realizacji tej polityki w układzie terytorialnym, to:

- ZIT Wojewódzki obejmujący obszar wskazany przez MRR z możliwością jego poszerzenia, zgodnie z koncepcją Zarządu Województwa określoną stanowiskiem z dnia 27 lutego 2013 r.;
- ZIT Regionalny / ZIT Subregionalny obejmujący miasta Włocławek i Grudziądz oraz Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi przy założeniu, że podstawą delimitacji obszaru funkcjonalnego są granice powiatów ziemskich;
- Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego obejmujący terytorium wyznaczone granicami powiatu ziemskiego. Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego będzie obejmował powiaty: bydgoski, toruński, włocławski, grudziądzki, inowrocławski, aleksandrowski, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, lipnowski, mogileński, nakielski, radziejowski, rypiński, sępoleński, świecki, tucholski, wąbrzeski, żniński;
- W ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego funkcjonować mogą Obszary Lokalnej Aktywności tworzone zgodnie z zasadami odnoszącymi się do idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Działania podejmowane przez Obszary Lokalnej Aktywności winny być zintegrowane z działaniami na rzecz rozwoju powiatu. Będzie to wymagać zapewnienia zgodności pomiędzy Strategią Obszaru Lokalnej Aktywności a Strategią Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. Na tym poziomie realizowane będą głównie działania z zakresu rozwoju społeczno-gospodarczego służące aktywizacji lokalnej społeczności, jak też rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów, oraz przeciwdziałaniu negatywnym tendencjom w rozwoju lokalnym.

3.2. Zasady tworzenia poziomów zarządzania w ramach Polityki Terytorialnej

W ramach zakresu prowadzenia polityki terytorialnej rozróżnione zostały cztery poziomy. Należą do nich następujące poziomy: wojewódzki, regionalny/subregionalny, obszar rozwoju społeczno-gospodarczego i obszar lokalnej aktywności.

Poziom Wojewódzki tworzony jest zgodnie z założeniami organizacji i funkcjonowania ZIT określonymi w wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Forma organizacyjno-prawna ZIT musi odpowiadać przyjętym założeniom. Inicjatorem działań w zakresie powołania Związku ZIT są Prezydenci Miast Bydgoszczy i Torunia, a

*Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
(przy wykorzystaniu instrumentu finansowego K-P RPO)*

Wskazany powyżej zakres terytorialny ZIT-u Wojewódzkiego stanowi wstępną propozycję, która zostanie poddana konsultacjom z partnerami. Podstawą wyznaczenia obszaru realizacji ZIT Wojewódzkiego będą uzgodnienia z gminami zainteresowanymi współpracą. Obszar realizacji ZIT Wojewódzkiego zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego **musi zostać wyznaczony uchwałą zarządu województwa**².

Poziom Regionalny może zostać utworzony z inicjatywy samorządów miast Włocławka i Grudziądza, które zawierają porozumienia z jednostkami samorządów terytorialnych funkcjonujących w obszarze przyległych powiatów ziemskich. Analogicznie poziom subregionalny może być utworzony z inicjatywy samorządu miasta Inowrocławia, który zawiera porozumienie z jednostkami samorządów terytorialnych funkcjonującymi w obszarze powiatu ziemskiego. Przyjmuje się, że podstawowym obszarem działania ewentualnego ZIT Regionalnego/Subregionalnego byłby powiat, jednak optymalny obszar powinien wynikać z powiązań funkcjonalnych. Rzeczywisty zasięg może wykraczać poza granice powiatu. Samorzady tworzące ZIT Regionalny/Subregionalny ustalają zakres współpracy oraz formę prawno-organizacyjną ZIT. Organem wykonawczym ZIT jest Zarząd Związku ZIT, którego przewodniczącym jest odpowiednio prezydent Włocławka i Grudziądza oraz Inowrocławia. Poziom decentralizacji zadań oraz kompetencji będzie wwnikiem porozumienia pomiedzvv Zarzadem ZIT a IZ.

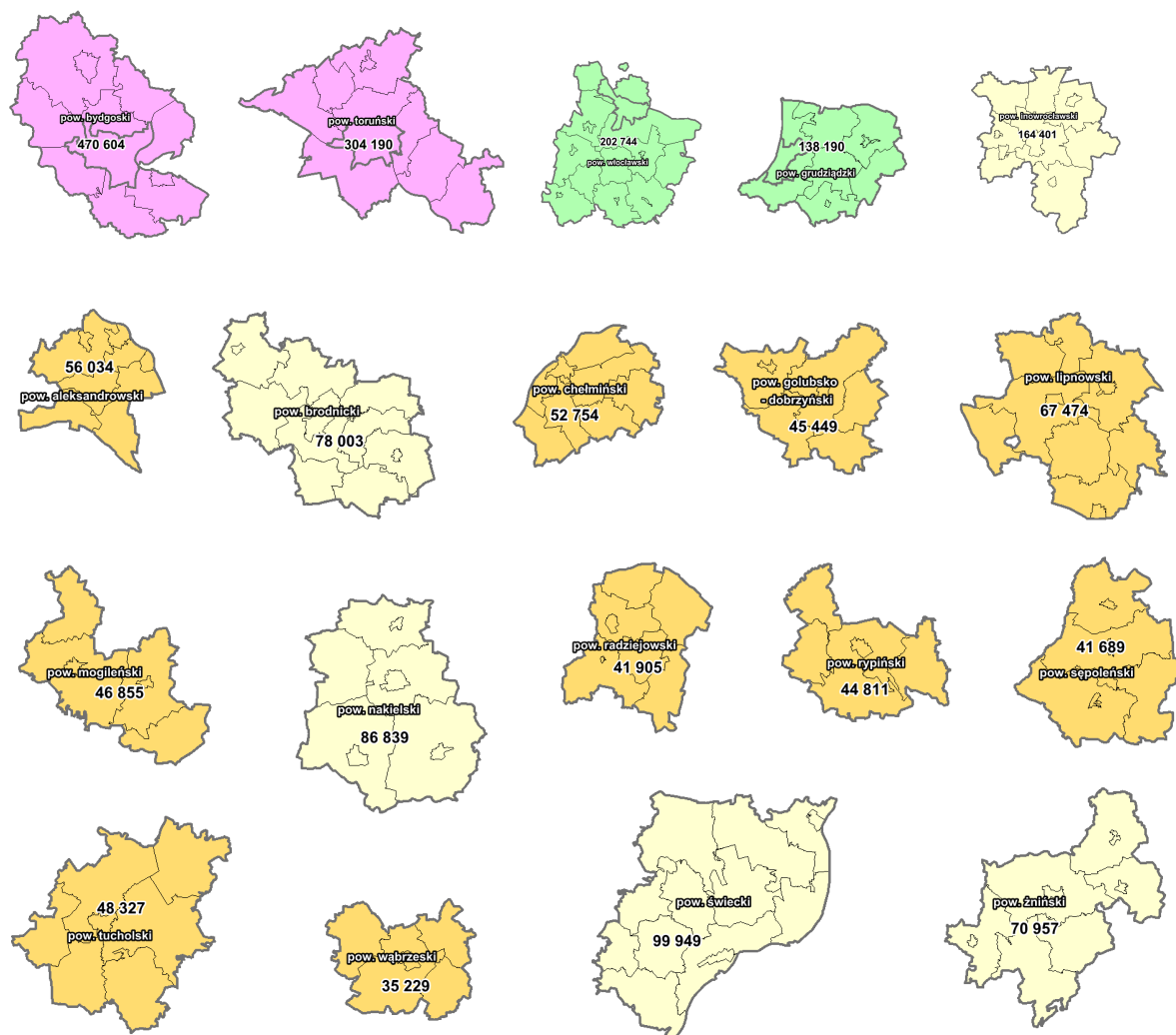
Źródło: *Materiał wewnętrzny, Departament Planowania Regionalnego.*

ZIT Regionalny / ZIT Subregionalny **będzie wyznaczany zgodnie z zasadami dotyczącymi ZIT-u Wojewódzkiego**, tj. w oparciu o „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce”. Podstawą wyznaczenia obszaru terytorialnego będą uzgodnienia z gminami, które będą zainteresowane współpracą. Obszar realizacji ZIT Regionalnego / ZIT Subregionalnego zostanie określony w stosownej uchwale zarządu województwa.

² „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” – dokument zatwierdzony przez Ministra Rozwoju Regionalnego w lipcu 2013 r.

*Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
(przy wykorzystaniu instrumentu finansowego K-P RPO)*

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego powinien obejmować swym zasięgiem każdorazowo jeden powiat ziemski. Inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć na tym obszarze jest Starosta Powiatowy, który podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Współdziałanie Starostwa Powiatowego oraz pozostałych jednostek terytorialnych z obszaru powiatu i partnerów społeczno-gospodarczych odbywa się w ramach porozumienia, którego sygnatariuszami są przedstawiciele powiatu oraz poszczególnych miast i gmin. Zakres realizowanych zadań powinien być zgodny z kierunkami rozwoju i celami określonymi w Załączniku do niniejszego opracowania. Dla zapewnienia skuteczności oraz racjonalności działań prorozwojowych powołany zostanie Komitet Monitorujący, w skład którego wejdą przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego będących sygnatariuszami porozumienia o współpracy oraz przedstawiciel Instytucji Zarządzającej RPO.

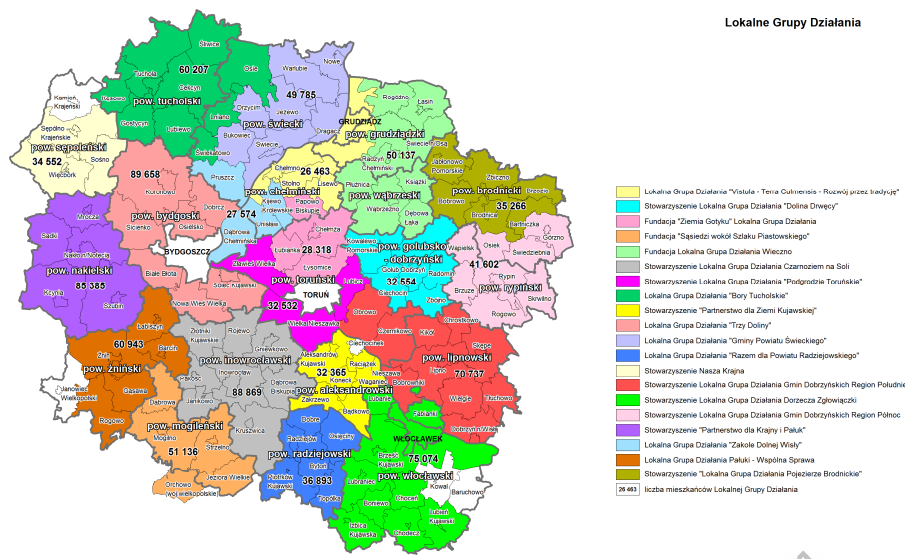
Źródło: *Materiał wewnętrzny, Departament Planowania Regionalnego.*

*Departament Planowania Regionalnego
Wydział Planowania Strategicznego
Biuro Programowania Rozwoju Województwa*

**Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
(przy wykorzystaniu instrumentu finansowego K-P RPO)**

Obszar Lokalnej Aktywności (OLA) działa w oparciu o zasadę RLKS i LGD. Obszar Lokalnej Aktywności powstaje z inicjatywy samorządów lokalnych, partnerów społeczno-gospodarczych oraz mieszkańców. W tym celu tworzy się Grupa Inicjatywna określająca strukturę, zasięg oraz kierunki działania. W pracach Grupy Inicjatywnej uczestniczy przedstawiciel IZ w celu zapewnienia koordynacji polityki terytorialnej. Instrument RLKS umożliwia społecznościom lokalnym inicjowanie i realizację w sposób partycypacyjny działań rozwojowych. RLKS może działać na obszarze objętym ZIT. Zadania realizowane w ramach RLKS muszą być spójne i skoordynowane, służące rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów ekonomiczno-gospodarczych, infrastrukturalnych i społecznych. Określone zostaną kryteria realizacji przedsięwzięć przez Obszar Lokalnej Aktywności oraz kryteria wyboru projektów przewidzianych do współfinansowania, w tym zasady udziału własnego. Ustalone zostaną również zasady monitorowania działań, w tym ewentualnego dokonywania weryfikacji i realokacji podziału środków. Wszystkie te przedsięwzięcia zostaną dokonane w ścisłym porozumieniu z samorządem województwa. Środki finansowe na realizację zadań w ramach RLKS pochodzą będą z Osi Priorytetowej Kujawsko-Pomorskiego Regionalnego Programu Operacyjnego dedykowanej RLKS. Zakres zadań oraz tryb wyboru projektów musi być zgodny z ustaleniami przyjętymi dla K-P RPO na lata 2014-2020.

Należy podkreślić, że w ramach RLKS powinny być przygotowane i realizowane rozwiązania organizacyjne i instytucjonalne o charakterze trwałym. Zadania realizowane w ramach Obszaru Lokalnej Aktywności (instrumentu RLKS) powinny się wzajemnie uzupełniać, a ich realizacja powinna być skoordynowana. Przyjmuje się, że w przypadku RLKS obowiązywać będzie zasada preselekcji projektów. Konieczne jest wsparcie środowisk lokalnych w celu utworzenia RLKS. Ponadto, istnieje możliwość tworzenia RLKS oraz stosowania tego instrumentu w dzielnicach lub osiedlach w miastach powyżej 20 tys. mieszkańców.

Źródło: Materiał wewnętrzny, Departament Planowania Regionalnego.

**Departament Planowania Regionalnego
Wydział Planowania Strategicznego
Biuro Programowania Rozwoju Województwa**

Strategie i działania OLA muszą być spójne z kierunkami rozwoju oraz zadaniami określonymi w strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. W związku z tym, przedstawiciel podmiotu funkcjonującego na zasadach RLKS będzie wchodził w skład Komitetu Monitorującego dla właściwego Obszaru.

Działania wszystkich podmiotów RLKS funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim będą koordynowane w imieniu Zarządu Województwa przez Komitet Regionalny. Zadaniem Komitetu będzie ustalanie kryteriów wyboru LSR, nadzór nad wyborem projektów oraz koordynacja działań podmiotów RLKS. Na wszystkich poziomach zarządzania w ramach prowadzonej Polityki Terytorialnej będzie obowiązywać zasada preselekcji projektów.

3.3. Programowanie działań rozwojowych

Polityka terytorialna na poszczególnych poziomach zarządzania realizowana będzie w oparciu o proces programowania, którego podstawą będą strategie rozwoju określające uwarunkowania, specyfikę oraz kierunki i przedsięwzięcia rozwojowe. Pozwolą one na sformułowanie logiki funkcjonowania oraz wskazanie celów, zadań i środków realizacji.

W przypadku **ZIT dla poziomu wojewódzkiego** strategia powinna być zgodna z wytycznymi MRR. Powinna ona zawierać zarówno część diagnostyczną i projekcję, jak i elementy operacyjno-wdrożeniowe. Strategia dla ZIT powinna określać zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów społecznych, gospodarczych i środowiskowych, które mają wpływ na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych w perspektywie 2020. Strategia musi być wynikiem współpracy wszystkich podmiotów wchodzących w skład obszaru objętego instrumentem ZIT.

Strategia **ZIT dla poziomu regionalnego i subregionalnego** oraz strategia rozwoju dla **Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego** powinna wskazywać specyfikę, cele, zadania i środki realizacji. Powinna stanowić instrument umożliwiający podjęcie zintegrowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych miasta i jego obszaru funkcjonalnego.

W szczególności strategia powinna obejmować następujące elementy :

- 1) Syntetyczną diagnozę,
- 2) Terytorialny wymiar wsparcia,
- 3) Cele rozwojowe,
- 4) Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze,
- 5) Priorytety inwestycyjne,
- 6) Tryb i zasady wyboru projektów,
- 7) Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji,
- 8) Instrumenty realizacji,
- 9) System wdrażania i monitorowania.

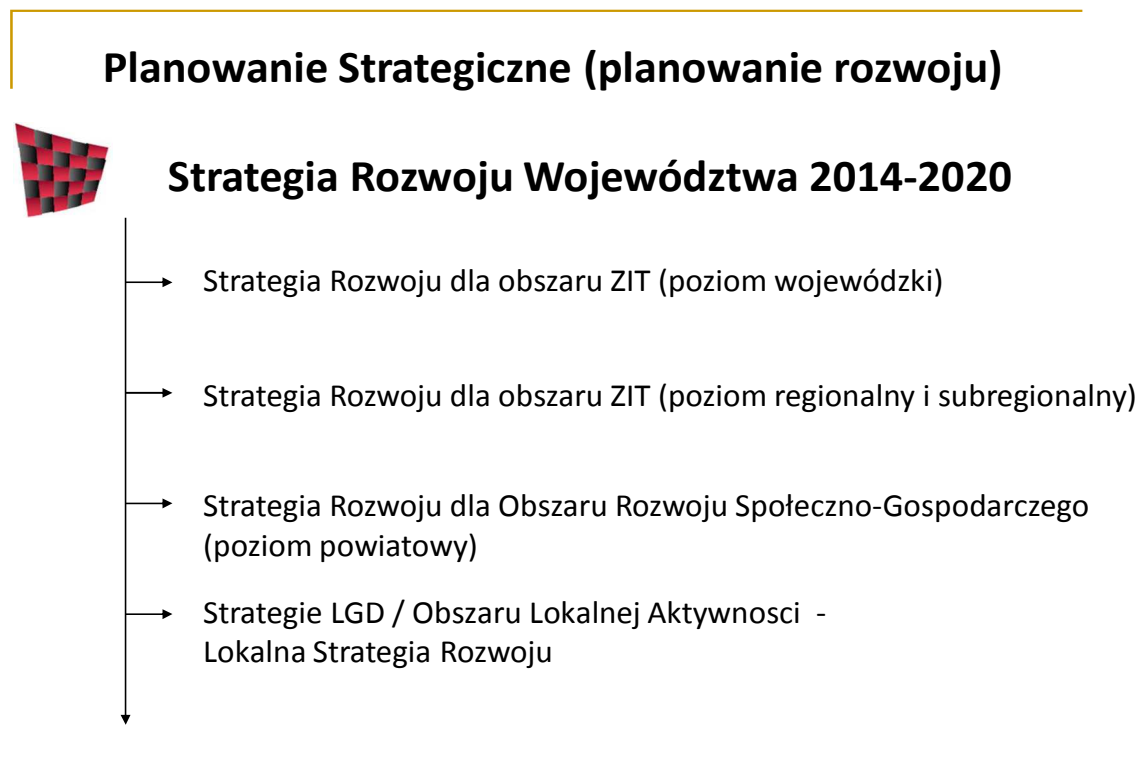
Każda strategia powinna być spójna ze strategią rozwoju województwa oraz krajowymi i wspólnotowymi dokumentami strategicznymi oraz programowymi. Powinna też przyczyniać się do rozwiązywania problemów danego obszaru. W procesie opracowania strategii należy zapewnić ścisłą współpracę z Samorządem Województwa. Strategia musi być przyjęta i podpisana przez wszystkie podmioty wchodzące w skład obszaru.

Obszar Lokalnej Aktywności (stosujący instrument RLKS) powinien posiadać Lokalną Strategię Rozwoju (LSR). Strategia powinna wskazywać na kierunki rozwoju z uwzględnieniem lokalnych potrzeb oraz potencjału rozwojowego ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu zatrudnienia.

Lokalna Strategia Rozwoju powinna zawierać następujące elementy:

- 1) Definicję obszaru objętego strategią,
- 2) Analizę potrzeb i potencjału obszaru w zakresie rozwoju,
- 3) Opis i hierarchię celów,
- 4) Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze,
- 5) Plan działań określający proces realizacji strategii,
- 6) Opis rozwiązań w zakresie zarządzania i monitorowania strategii,
- 7) Plan finansowy strategii,
- 8) Opis procesu zaangażowania społeczności lokalnej w opracowanie LSR.

Schemat 2. Proces programowania rozwoju

IV. Proces wdrażania założeń Polityki Terytorialnej

4.1. Ogólne zasady realizacji zadań w wymiarze Polityki Terytorialnej

Na poziomie „ZIT Wojewódzkiego” realizacja działań odbywa się zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami w oparciu o strategię rozwoju województwa, strategiem lokalne oraz uzgodnienia z IZ. W celu zapewnienia kompleksowej oraz planowej i systematycznej realizacji zadań na rzecz rozwoju zainteresowane samorządy podpisują z IZ Kontrakt Regionalny. Kontrakt Regionalny jest dokumentem określającym specyfikę i zakres realizowanych zadań oraz system ich finansowania. Zawiera on także zestawienie wzajemnych relacji (tj. praw i obowiązków), jakie powstaną pomiędzy zainteresowanymi samorządami lokalnymi a IZ. Na poziomie Obszaru Lokalnej Aktywności, Lokalne Grupy Działania podpisują umowę z IZ. Podejmowane działania będą wynikać ze Strategii Rozwoju Lokalnego i wpisywać się w cele i kierunki strategii rozwoju dla właściwego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego (powiatowego).

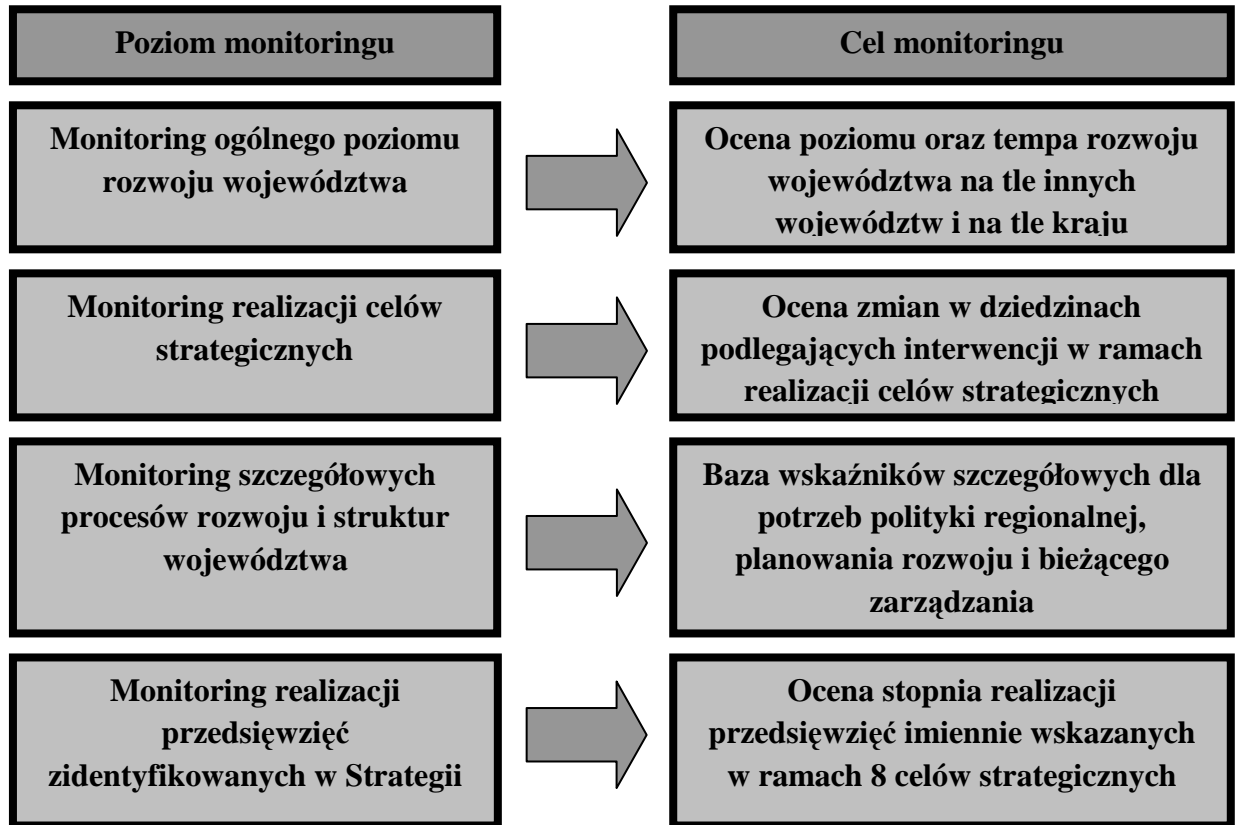
Na poziomie potencjalnych „ZIT Regionalnego”/ „ZIT Subregionalnego” oraz Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego zarządzanie rozwojem odbywa się w oparciu o strategię rozwoju, na podstawie której identyfikowane są zadania przewidziane do zrealizowania. Następnie, w porozumieniu z IZ konstruowany jest Zintegrowany Pakiet Działań zawierający spójne i wzajemnie uzupełniające się przedsięwzięcia, co umożliwi prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju na danym obszarze.

4.2. Identyfikacja potrzeb województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju lokalnego.

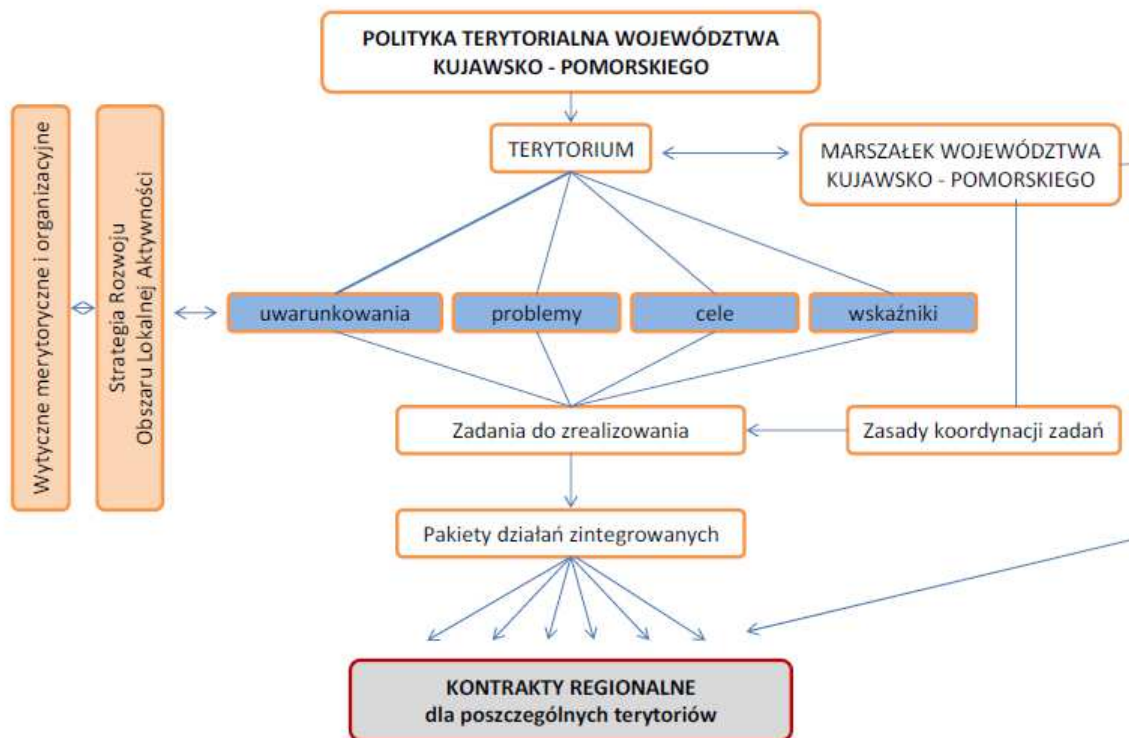
W oparciu o strategię rozwoju województwa oraz identyfikację problemów rozwojowych w różnych obszarach sfery społeczno-gospodarczej regionu zidentyfikowane zostaną cele strategiczne, na podstawie których określone zostaną zadania do realizacji odpowiadające poszczególnym poziomom polityki terytorialnej. Na poziomie potencjalnych „ZIT Regionalnego”/ „ZIT Subregionalnego” oraz Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego zarządzanie rozwojem odbywa się w oparciu o strategię rozwoju, na podstawie której identyfikowane są zadania przewidziane do zrealizowania. Następnie, w porozumieniu z IZ konstruowany jest Zintegrowany Pakiet Działań zawierający spójne i wzajemnie uzupełniające się przedsięwzięcia, co umożliwi prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju na danym obszarze. Realizowane na odpowiednim poziomie wdrażania polityki terytorialnej przedsięwzięcia powinny przyczyniać się do realizacji strategicznych kierunków rozwoju określonych na poziomie regionalnym jak, też umożliwiać osiągnięcie założonych wskaźników. W związku z tym partnerzy lokalni powinni podejmować takie przedsięwzięcia, które przyczynią się do osiągnięcia celów istotnych dla poprawy sytuacji społeczno – gospodarczej całego województwa.

Schemat 3. Założenia monitorowania

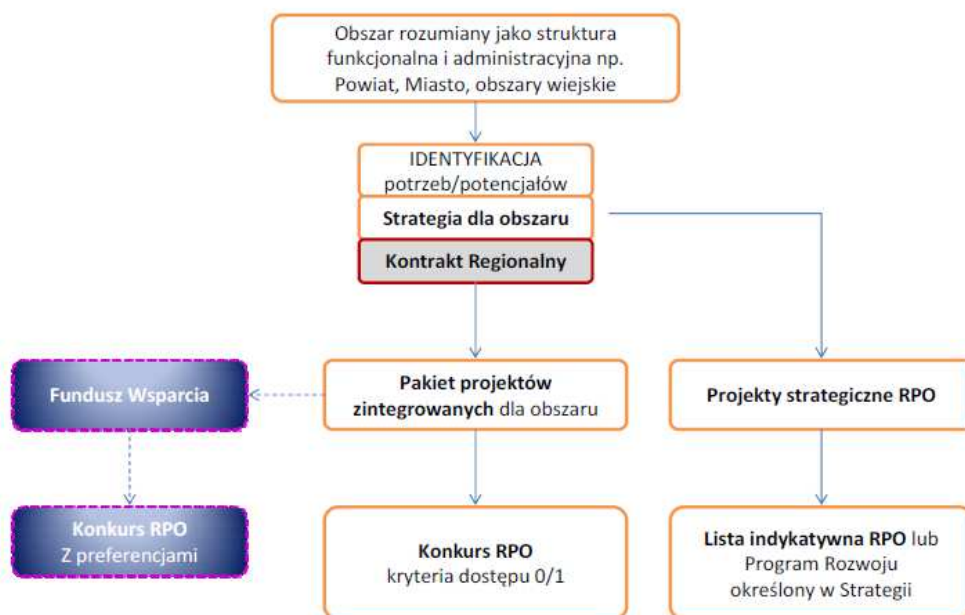
Cztery płaszczyzny odniesienia monitoringu

Schemat 4. Idea realizacji polityki terytorialnej

Schemat 5. Propozycja schematu systemu wdrażania polityki terytorialnej w Kujawsko-Pomorskim Regionalnym Programie Operacyjnym

V. Fundusz Wsparcia jako element polityki terytorialnej

5.1. Założenia ogólne

Zgodnie z przyjętymi ustaleniami zadaniem Funduszu Wsparcia jest wspieranie procesu eliminowania różnic pomiędzy miastami i gminami województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych. Stosowanie Funduszu Wsparcia jest ważnym czynnikiem pobudzania aktywności oraz inicjowania działań społeczności lokalnej, identyfikacji i określania celów rozwoju jak też tworzenia warunków dla rozwiązywania problemów istotnych dla rozwoju lokalnego układu terytorialnego poprzez dobór i stosowanie instrumentów umożliwiających osiągnięcie założonych celów. Stosowanie instrumentu finansowego, jakim jest Fundusz Wsparcia, jest ważnym czynnikiem pobudzania aktywności oraz inicjowania przedsięwzięć na rzecz rozwoju lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem współpracy pomiędzy samorządami gmin i miast w zakresie określenia kierunków oraz mechanizmów rozwoju na poziomie lokalnym. Istotne staje się tutaj podejście do rozwoju, jako procesu ciągłych przeobrażeń wymagających systematycznych i kompleksowych działań a także tworzenia i rozwijania form współdziałania co stanowi ideę terytorialnego podejścia do problematyki zarządzania rozwojem. Fundusz Wsparcia powinien w dalszym ciągu kierować swoje działanie na rzecz poprawy konkurencyjności jednostek terytorialnych poprzez wzmocnienie ich potencjału rozwojowego, zgodnie z zasadami subsydiarności i dodatkowości. Ponadto celem Funduszu powinno być popieranie prorozwojowych i proinnowacyjnych działań samorządów lokalnych, które charakteryzują się trwałością oraz będą wpływać na poprawę sytuacji społeczno – gospodarczej gmin. Ważnym elementem jest tutaj podejście do planowania rozwoju jako procesu ciągłych przeobrażeń wymagających systematycznych i kompleksowych działań co w konsekwencji umożliwi wypracowanie modelu planowania o charakterze integralnym, uwzględniającego współczesne prorozwojowe aspekty jednostek terytorialnych.

*Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
(przy wykorzystaniu instrumentu finansowego K-P RPO)*

Źródło: *Materiał wewnętrzny, Departament Planowania Regionalnego* (na mapie zaznaczono gminy objęte obecnie działaniami Funduszu Wsparcia).

Konieczne jest dalsze rozwijanie Funduszu Wsparcia oraz zakresu jego oddziaływania na procesy rozwojowe. W związku z tym powinien on odgrywać coraz większą rolę w stymulowaniu rozwoju oraz potencjału konkurencyjnego jednostek terytorialnych stając się równocześnie ważnym czynnikiem rozwijania ich potencjału innowacyjnego. Dlatego też należy podtrzymać ideę wielokierunkowego oddziaływania Funduszu, zaangażowanego we wspieranie różnych obszarów publicznej działalności samorządów miast i gmin, z jednoczesnym założeniem, iż końcowym efektem tych działań powinna być poprawa poziomu jakości życia społeczności lokalnej.

Z tego względu zasadnym wydaje się utrzymanie dotychczasowej formuły odnośnie zakresu i charakteru udzielanego wsparcia z jednoczesną modyfikacją kryteriów wyboru beneficjentów oraz zasad finansowego wspierania przedsięwzięć podejmowanych przez jednostki samorządowe.

5.2. Założenia systemu wdrażania Funduszu Wsparcia

Gminy objęte Funduszem Wsparcia będą korzystały z preferencji w dostępie do środków wydatkowanych na wspieranie rozwoju w ramach K-P RPO na lata 2014 – 2020. Kryteria objęcia gmin Funduszem Wsparcia, a także ustalenie zasad dostępu do środków finansowych oraz wyboru zadań do realizacji zostaną ustalone w odrębnym dokumencie zatwierdzonym przez Zarząd Województwa. W procesie przygotowania organizacyjno – technicznych aspektów funkcjonowania Funduszu Wsparcia będą uczestniczyć przedstawiciele samorządów lokalnych.

VI. Polityka miejska

6.1. Założenia polityki miejskiej

Polityka miejska jest elementem szerszej polityki terytorialnej województwa i jej celem jest określenie „pakietów wsparcia” wobec poszczególnych kategorii miast. W szczególnym kryzysie znajdują się lokalne ośrodki rozwoju – czyli małe miasta powiązane funkcjonalnie z otaczającymi obszarami wiejskimi (zwłaszcza jeśli nie rozwinęły funkcji niszowych, więc ich baza ekonomiczna opiera się wyłącznie na obsłudze obszarów rolniczych), ale także miasta średnie (czyli Włocławek, Grudziądz i Inowrocław), których przyszłością jest rozwój specjalizacji gospodarczych o znaczeniu krajowym (co pozwoli im pełnić rolę silnych podregionalnych rynków pracy). Istotną sprawą jest tutaj stymulowanie rozwoju każdej z kategorii funkcjonalnych miast, stosownie do ich roli w sieci osadniczej województwa.

Pierwszą kategorię stanowi obszar delimitowany na podstawie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego jako Obszar Funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia. Jest to ścisła strefa podmiejska Bydgoszczy i Torunia – obszar cechujący się najwyższą urbanizacją i największą aktywnością procesów społeczno-gospodarczych. Drugą kategorię stanowią obszary funkcjonalne miast o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, do których zaliczono Włocławek, Grudziądz i Inowrocław. Trzecią kategorię stanowią obszary funkcjonalne ośrodków powiatowych, utożsamiane z obszarami powiatów ziemskich – jako strefą realizacji zadań własnych samorządów powiatowych. Choć poziom ten powszechnie utożsamiany jest z siedzibami powiatów, to należy podkreślić, że na terenie województwa funkcje powiatowe dobrze wykształcone są także w kilku miastach uzupełniających siedziby powiatów, stąd działania na rzecz tej kategorii funkcjonalnej nie muszą być koncentrowane w siedzibach powiatów, a mogą być adresowane także do ośrodków uzupełniających siedziby powiatów – adekwatnie do pełnionych funkcji powiatowych. Czwarty poziom funkcjonalny stanowią obszary wiejskie (wraz z lokalnymi ośrodkami rozwoju – czyli pozostałymi małymi miastami i siedzibami gmin wiejskich). W zakresie niektórych funkcji wykazują one powiązania

wykraczające poza granice gmin, ale w zasadzie dominują tu zadania realizowane wobec obszaru gminy. Zgodnie z podstawowymi zasadami hierarchiczności sieci osadniczej, ośrodki stołeczne województwa oraz ośrodki regionalne (miasta zaliczone do pierwszej i drugiej kategorii) pełnią równocześnie funkcje ośrodków powiatowych oraz ośrodków lokalnych, a ośrodki powiatowe – funkcje ośrodków lokalnych. Samorząd województwa kujawsko – pomorskiego zamierza wspierać miasta oraz ich obszary funkcjonalne w następujących zakresach ich działania:

- innowacyjnego rozwoju miast, czyli realizacji w nich celów strategii Europa 2020,
- rewitalizacji miast i miasteczek,
- wzmacniania funkcji metropolitalnych Bydgoszczy i Torunia.

a) Polityka innowacyjnego rozwoju miast

Polityka innowacyjnego rozwoju miasta to polityka zorientowana na podnoszenie poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki (i sfery badawczo-rozwojowej), a w następstwie wzmacnianie konkurencyjności miasta, to polityka ukierunkowana na tworzenie warunków infrastrukturalnych dla innowacyjnej przedsiębiorczości, innowacyjnej aktywności społecznej, to polityka inicjowania, rozwijania sieci współpracy podmiotów innowacyjnej gospodarki i podmiotów sfery naukowo-badawczej, sieciowej współpracy przedsiębiorstw między sobą.

W ramach polityki innowacyjnego rozwoju miejskiego priorytetami samorządu województwa są:

- rozwój miejskiej infrastruktury innowacyjności:

- innowacyjnej infrastruktury finansowej miast (fundusze: pożyczkowe, poręczeń kredytowych, załączkowe, wysokiego ryzyka),
- innowacyjnej infrastruktury informacyjnej (lokalnych sieci informatycznych, baz informacji, zwłaszcza umożliwiających, warunkujących współpracę sfery gospodarczej ze sferą naukową oraz sferą wiedzy innowacyjnej),
- innowacyjnej infrastruktury techniczno-technologicznej miast (z istotnym udziałem władz miejskich w finansowym i organizacyjnym wsparciu powstania miejskich podmiotów innowacyjności jak np.: parki naukowe i technologiczne, centra doskonałości i inkubatory technologiczne).

- tworzenie warunków dla rozwoju miejskiego kapitału ludzkiego i społecznego:

- upowszechnianie umiejętności współpracy i współdziałania mieszkańców, ich samoorganizacji, promocja postaw pro społecznych i pro obywatelskich,
- powstania miejskich struktur kształcenia ustawicznego dla rozwiązywania problemów lokalnych rynków pracy.

- wzmocnienie gospodarczego potencjału małych miast i miasteczek:

- przygotowanie terenów lokalizacji nowych inwestycji (opracowanie dokumentacji planistycznej, zagospodarowanie ich infrastrukturą techniczną itp.),
- adaptacja nieużytkowanych obiektów (terenów) przemysłowych i powojсковych do nowej funkcji gospodarczej.

b) Polityka rewitalizacji miast i miasteczek

Polityka rewitalizacji to polityka mobilizowania różnorodnych podmiotów miejskich (partnerów) do podejmowania działań z jednej strony osłabiających, eliminujących przyczyny regresu i degradacji, z drugiej działań uruchamiających procesy odnowy, znaczącej poprawy w sferze gospodarczej i społecznej, a także stanu infrastruktury technicznej i społecznej, stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprawy wizerunku miasta, jego atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.

c) Polityka metropolitalna

Polityka nazywana metropolitalną, to polityka ukierunkowana na wzmocnienie integracji miast Bydgoszczy i Torunia, wzmocnienie ich pozycji w systemie osadniczym kraju. Infrastrukturalna i funkcjonalna aglomeracja budowana przez wymienione miasta, winna urzeczywistnić ich szansę stania się jedną z metropolii naszego kraju, jednym z jego centrów innowacyjności, węzłem w europejskiej sieci kontaktów, wymiany oraz przepływu dóbr materialnych i symbolicznych.

Wspierając metropolitalne aspiracje samorządów Bydgoszczy i Torunia priorytetami polityki miejskiej samorządu województwa są:

- wzmocnienie funkcji o znaczeniu ponadregionalnym w miastach węzłowych poprzez:

- zabieganie o lokalizowanie w Bydgoszczy i w Toruniu instytucji związanych z kierowaniem i zarządzaniem międzynarodowymi i krajowymi strukturami gospodarczymi i politycznymi,
- rozwój instytucji kulturalnych najwyższej rangi, wspieranie ich aktywności o międzynarodowym zasięgu,
- rozwój szkolnictwa wyższego i innych instytucji sektora B+R, wspieranie ich aktywności międzynarodowym zasięgu,
- działania promocyjne ukierunkowane na utrwalanie marki aglomeracji, w oparciu o unikatowe walory i zasoby, specyficzną atmosferę, gościnność, bogatą ofertę usług turystycznych (hotelowych, gastronomicznych, rozrywki itp.).

- integracja układów transportu publicznego miast Bydgoszczy i Torunia dla usprawnienia obsługi komunikacyjnej ludności w zasięgu obszaru funkcjonalnego tych miast poprzez:

- rozwój infrastruktury transportu publicznego w obszarze funkcjonalnym aglomeracji bydgosko-toruńskiej,
- integrację usług transportu publicznego opartego o regionalny układ transportu kolejowego, miejskie sieci tramwajowe i autobusowe (jeden bilet), infrastrukturę mobilności w formule „park & ride”.

- ochrona środowiska przed intensywną urbanizacją stymulowaną przez miasta Bydgoszcz i Toruń poprzez:

- rozwój infrastruktury komunalnej dla obsługi potrzeb aglomeracji bydgosko-toruńskiej,
- ochronę zasobów i walorów rekreacyjnych środowiska przyrodniczego w bezpośrednim otoczeniu miast węzłowych aglomeracji.

VII. Założenia polityki rozwoju obszarów wiejskich

Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin) – o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

Obszary wiejskie województwa zamieszkuje ponad 830 tys. osób i jest to społeczność bardzo zróżnicowana, gdyż aż 1/5 zamieszkuje silnie zurbanizowane obszary podmiejskie Bydgoszczy i Torunia cechujące się relatywnie najlepszą sytuacją gospodarczą w województwie. Suburbanizacja dużych obszarowo terenów podmiejskich powoduje jednak w pewnych przypadkach chaos przestrzenny, złą funkcjonalnie strukturę zagospodarowania i nieekonomiczne wydatkowanie środków na infrastrukturę. W sektorze rolniczym pracuje ok. 110 tys. osób. Aż 1/4 obszarów wiejskich zajmują lasy (które w niektórych rejonach są podstawą dobrze rozwiniętych działalności przetwórczych), a 1/3 – tereny chronione. Modernizacja obszarów wiejskich polegać będzie na dostosowaniu w sposób indywidualny dla specyfiki danej części województwa działań mających na celu zapewnienie efektywnej gospodarki i wysokiej jakości życia mieszkańców.

W ujęciu wewnątrzregionalnym do obszarów cechujących się szczególną złożonością sytuacji problemowych należą obszary wiejskie wschodniej części województwa, gdzie kumulują się problemy wysokiego bezrobocia, uzależnienia bazy ekonomicznej od rolnictwa przy jednocześnie zbyt dużej liczbie osób utrzymujących się z rolnictwa, niskiego poziomu wykształcenia, dużego uzależnienia od systemu pomocy społecznej, słabszej dostępności do usług publicznych. Powiaty: lipnowski, grudziądzki, włocławski i sępoleński w ostatnich latach corocznie notują stopę bezrobocia wynoszącą ponad 150% średniej wojewódzkiej – jest to wskaźnik 3-4-krotnie wyższy, niż w rejonach o najkorzystniejszym wskaźniku. W powiatach włocławskim, radziejowskim i lipnowskim ponad 45% bezrobotnych pozostaje bez pracy ponad rok. W kilku powiatach udział ludności w wieku produkcyjnym korzystającej ze środowiskowej pomocy społecznej przekracza 15%, a w lipnowskim – sięga 21%.

Instrumentem stymulowania rozwoju obszarów najuboższych, będzie „Fundusz Wsparcia”. Idea ta, realizowana w województwie kujawsko-pomorskim od wielu lat, będzie rozwijana dla zwiększenia elastyczności interwencji, jeszcze trafniejszej identyfikacji potrzeb i większej skuteczności oddziaływania (niezbędne jest zweryfikowanie założeń Funduszu w celu dostosowania do nowego zakresu interwencji).

Działania na rzecz modernizacji obszarów wiejskich powinny dotyczyć:

- Zapewnienia jak najlepszych warunków rozwoju społecznego (funkcjonowanie usług publicznych)
- Rozwoju przedsiębiorczości lokalnej związanej z wykorzystaniem potencjałów endogenicznych (zwłaszcza przetwórstwa rolno-spożywczego, ale także przetwórstwa leśnego, eksploatacji kopalin, potencjału turystycznego, rozwoju energetyki odnawialnej w oparciu o produkcję rolniczą oraz energię słoneczną)
- Zapewnienia swobodnej dostępności do Bydgoszczy i Torunia – jako dużych rynków pracy i ośrodków realizacji usług regionalnych
- Zasadniczej poprawy warunków życia ludności wiejskiej – problem w największym stopniu wiąże się z wysokim poziomem bezrobocia oraz zbyt dużą liczbą osób powiązanych ekonomicznie z rolnictwem (co obniża efektywność produkcji rolniczej), ale nie bez znaczenia jest także niewłaściwie funkcjonujący system transportu publicznego (peryferyjność obszarów wiejskich wobec stolic województwa, a nawet siedzib powiatów i wykluczenie znacznej części mieszkańców z możliwości korzystania z usług publicznych dostępnych w tych miastach), ogólnie niski poziom rozwoju społecznego oraz wysoki poziom wykluczenia cyfrowego. Inwestycje poczynione w ostatniej dekadzie bardzo skutecznie zniwelowały różnice w rozwoju podstawowej infrastruktury technicznej oraz rozwinęły sieć instytucji usług publicznych, ale nie przekłada się to jeszcze na wzrost efektywności gospodarki czy jakość kapitału społecznego – obecnie w większym stopniu niezbędne są działania organizacyjne, przy dalszym prowadzeniu działań inwestycyjnych.

*Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
(przy wykorzystaniu instrumentu finansowego K-P RPO)*

VIII. Plan działań

Plan działań dla polityki terytorialnej (30.10.2013)					
lp	działanie	poddziałanie	kluczowe elementy*	odpowiedzialny / współpraca	termin
1.	polityka terytorialna		szczegółowe wytyczne	KPBPPiR / DPR	03.2014
2.	polityka miejska	ogólne zasady	Krajowa Polityka Miejska / przygotowanie dokumentu nt. polityki miejskiej w woj. kuj-pom	KPBPPiR / DPR	03.2014
		system wdrażania polityki miejskiej w województwie kuj-pom	m.in. Wytyczne dot rewitalizacji	DPR / FU, KPBPPiR	06.2014
		ZIT wojewódzki	wytyczne MRR dot ZIT / KP RPO / odrębny plan pracy	DPR / FU, KPBPPiR	harmonogram MRR
		ZIT regionalny i subregionalny	projekt KP RPO, wytyczne MRR dot. ZIT	DPR / FU, KPBPPiR	06.2014
3.	polityka dot. obszarów wiejskich	ogólne zasady	dokument Polityka rozwoju obszarów wiejskich	PROW / DPR, FU, Dep. Rol	03.2014
		Fundusz Wsparcia - zasady	badanie dot dostępności usług publicznych	DPR / Dep. Rol , FU	03.2014
4.	pozostałe elementy wymiaru terytorialnego	poziom lokalny - RLKS - zasady	Wytyczne MRR dot RLKS, Umowa Partnerstwa	PROW / DPR, FU	06.2014
		poziom powiatowy - zasady	przygotowanie kontraktów regionalnych, pilotaż powiat świecki	DPR / FU, KPBPPiR	pilotaż: 25.11.2013; pozostałe do końca stycznia 2014
* wszystkie dokumenty regionalne są lub będą pochodną Strategii rozwoju województwa Plan Modernizacji 2020+					

IX. Kontrakt Regionalny

W kontekście prac nad polityką terytorialną i założeniami Kujawsko-Pomorskiego Regionalnego Programu Operacyjnego planuje się podpisanie kontraktów regionalnych. Dla poszczególnych obszarów zostaną przygotowane mandaty negocjacyjne. Proponuje się aby mandat obejmował następujące elementy³:

1. Charakterystyka obszaru

- 1.1 Portret statystyczny
- 1.2 Potencjały
- 1.3 Problemy
- 1.4 Zróżnicowanie wewnętrzne

2. Propozycje ze strony Samorządu województwa

- 2.1 obszar I: Cel tematyczny 4 – Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
 - 2.1.1 modernizacja energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budownictwie publicznym
 - 2.1.2 niskoemisyjny transport miejski
- 2.2 obszar II: Cel tematyczny 6 – Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
 - 2.2.1 gospodarka odpadami
 - 2.2.2 gospodarka wodno-ściekowa
 - 2.2.3 ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego
 - 2.2.4 ochrona i promocja zasobów przyrodniczych
 - 2.2.5 poprawa stanu środowiska miejskiego, rekultywacja terenów przemysłowych
- 2.3 obszar III: Cel tematyczny 8 – Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
 - 2.3.1. równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego
- 2.4 obszar IV: Cel tematyczny 9 – Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
 - 2.4.1 rewitalizacja społeczno-gospodarcza, w tym rozwój kierowany przez społeczność lokalną
 - 2.4.2 aktywna integracja
 - 2.4.3 rozwój ekonomii społecznej
- 2.5 obszar V: Cel tematyczny 10 – Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie
 - 2.5.1 innowacyjna edukacja
 - 2.5.2 infrastruktura dla rozwoju innowacyjnej edukacji
- 2.6 obszary inne niż określone w osi polityka terytorialna – komplementarność np. krajowe programy operacyjne.

³ Wskazane części składowe dla mandatu negocjacyjnego w zakresie kontraktu regionalnego stanowią wstępną propozycję, które w toku prac mogą ulec zmianom bądź modyfikacjom.

3. Oczekiwane wskaźniki

Tabela – podsumowanie propozycji z obszarów wraz z priorytetyzacją – kolejność ustalona wg zasady – gotowość do realizacji, wpisanie się we wskaźniki, itp.